

Hłós dobreho pastyrja a poskitk wjelka

**Jezus Chrystus praji:
„Ja sym dobry pastyr
a znaju svojich, a moji znaja mje.“**

Jan 10,14

Kózlatka wěrychu hłosej wjelka, po tym zo bě tutón krydu žrať. Wone wočinichu jemu durje, a nětko njepowěda bajka wjac wo krydže, ale wo tym, kak wjelk wšitke kózlatka zežerje, jedne po druhim. Strašna to zahuba za kózlatka, kotrež njeběchu kmáne, hłós mačerje wot hłosa wjelka rozeznawać!

Njeličomne hłosy wokolo nas šwórča. Wone nas narěča. Chcedža nas wo sebi přeswědčić. Chcedža nam napowědać, zo so wuplaći, jich zwuk a wobsah sčěhować. Jako čłowjekojo 21. lětstotka mamy njesměrnje wjele možnosćow, kak a za čo móžemy so w žiwjenju rozsudzić. Džěći so wšědnje z poskitkami digitalneho swěta přećežuju. Ale tež dorosćenych wabi internet a wabja socialne medije ze wšěmi možnymi poskitkami: Pola nas w Němskej so wjele wo tym rěči a pisa, zo stej džěto a běžne rozmnoženje derjeměča bytostny zmysł žiwjenja. Ale je to woprawdže najlěpši a pomocliwy hłós za krótkte lěta mojego žiwjenja? Na kotry hłós slucham? Kotry hłós sčěhuju? Na čim w tajkej mjerwenjcy hłosow spóznavam, kotry je za mnje tón prawy?

Miserikordias Domini je tačonske mjeno drugeje njedzele po jutrach, potajkim lětsa 4. meje, a rěka: „Knjezowa smilnosť“. Słyšimy na tutym dnju Jezusowe słowa wo dobrym pastyrju. Wón sam je svojim wučomnikam prajił: „Ja sym dobry pastyr. Dobry pastyr wostaji swoje žiwjenje za swoje wowcy. Najaty pak, kiž pastyr njeje a kotrehož wowcy jeho njejsu, widzi wjelka přińca a wopušći wowcy a čeknje a wjelk da so do wowcow a je rozpróši. Ja sym dobry pastyr a znaju svojich, a moji znaja mje. Moje wowcy słyša mój hłós, a ja je znaju, a wone du za mnu; a ja dam jim wěčne žiwjenje.“

Zo wjelki wowcy wohrožuja, to wě mjez-

tym we Łužicy kóžde džěčo. Bjez swěrneho přewodnika, kiž so stajnje wo swoje wowcy a wo jich dobry a kruty škit stara, nima ja wowcy žanu šansu přežiwić.

Što pak dobry pastyr čini? Wón stara so wo kóžde swoje skočato wot małosće sem. Tež my njejsmy připadny wuplusk materije. Smy wulkotna ideja lubeho stworicela – kóždy z nas. Pochadžamy wot njeho. Tehodla njemóžu tuteho pastyrja wopušćić, dokelž bych hewak sebi samemu na duchu a na duši škodžať. Žadyn druhu mje tak nješkita kaž dobry pastyr. Nichtó druhu nima tajki sprawnu zajim na mni kaž wón.

Mnohe poskitki našeho moderneho swěta nimaja we woprawdžitosći žadyn zajim wo nas. Jim dže jenož wo naše pjenjezy a wo našu žiwjensku energiju. Mjez

poskićowarjami je zawěrnó tež dosć woprawdžitich wjelkow. Njesłuchajmy na tute hłosy, tež nic, hdyž z cunim hłosom wabja, jako bychy krydu žrali.

Dobry pastyr swój skót na zelene łuki a k čistym źórtam wodži. Wón wuwjedže nas z čěmnych dołow, kotrež mamy w běhu žiwjenja překročić. Njewěm, što je na žiwjenju bjez Chrystusa tak atraktiwne. Křescanska wěra a žiwjenje, kiž so na Chrystusa počahuje, móžetej mje nutřkownje bóle wupjelnić, hač někajke tołste konto abo wurjadne powołanske wuspěchi abo mnoho zabawnych poskitkow to zamóžeja. Štóž chce měc zmysłapołne žiwjenje, ma cyle jednorje sluchać na hłós dobreho pastyrja a jeho sčěhować.

Christoph Rummel

Chwaćanska cyrkej je wěnowana dobremu pastyrjej.

Foto: Wikipedia

Wobydlenja za wšěch

Lube džěci, njeje to krasnje, hdyž ptački rano fifola? Docyła njebych na to myslila, njeby mi wowka posledni tydzeń pokazała kukawu, kotruž bě pasliła. Wěsće wy, što kukawa je? Je kaž tajki małki domček, skerje kašćik, w kotrymž móža ptački rjenje bydlić.

Jako sym so samsny džěn wječor do łoža hotowała, sym hišće raz na kukawu myslić dyrbała a w kajkich rjanych domčkach ptački bydla. Hdže pak druhe zwěrjata w nocy spja? Cyły čas sym tam a sem přemyslowała. Štó ha za sorny abo liški w lěsu domček twari?

Nadobo so mama mje woprašo: „Je z tobu wšo w porjadku? Ty sy tak zasonjena. Abo sy prosće sprócna?“

Sym spytała jej rozklasć, wo čim přemysluju. Hačrunjež bě hižo chětro pozdže, je mama na to spěšnje po knihu šła. Zhromadnje smój sej w njej wobhladała, kak wšelake zwěrjata bydla. Někotre kaž sorny spja wonka w małych jamach, ptački twarja sej hnězda abo spja w tajkich kukawach a zaso druhe zwěrjata sej z wjele prócu wulke hromady natwarjeja kaž mrowje w lěsu. Najbóle su so mi wulke hrody bobrow lubili. To by tola něšto było:

z łoža won a hnydom do wody!

Njeje to wulkotnje, zo je sej Bóh tón Knjěz za wšitke zwěrjata rjane a tola tak rozdzělnje bydlenja wumyslił?

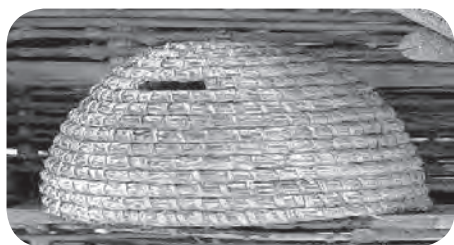
Jako je nank mje na tutym wječoru do łoža donjest, sym jemu hišće raz wšo powědała. Na to praji, zo je Bóh za wšitke zwěrjata rjane bydlenja stworił. A wón praji, zo steji to hižo w starej tołstej knize, kiž rěka biblija:

„W domje mojeho Wótca je wjele wobydlenjow.“

Waša Mina

Měrcin Bałcar

Móžeš prajić, kotre zwěrjo w kotrym bydlenju bydli?

Grafika: Měrcin Bałcar

Židowsko-serbskej dnjej

Pjatk, 17. meje, we 18.00 hodź. zahaji so w Slepom kulturne lěčo z wotewrjenjom wustajeńcy židowskeje wuměłče Judit Wetzka z Heidelberga. Jeje wolijowe mólbny rozestajeja so mjez druhim z nabožinskimi temami.

Njebudu pak so jenož wobrazy pokazać. Štóž ma zajim, je wutrobnje přeprošeny na džěłarničku z wuměłču sobotu, 18. meje, wot 10.00 do 17.00 hodź. na Slepjanskej farje. Předznajomosće w molerskich technikach njesu trěbne. Přinošk za džěłarničku wučinja 20 eurow (ze zastaranjom a z materialijemi). Přizjewjenja su móžne hač do 15. meje na Slepjanskej farje (tel. 035773 998244) abo z mejlku pola j.mahling@kkvsol.net.

Sobotu wječor, 18. meje, zahraje potom w 19.00 hodź. serbska skupina „Kula Bu-

la“ w Slepjanskej farskej bróžni. Zastup je darmotny. Tuž pójće wšitcy do rejki!

Jadwiga Malinkowa

Spěwny wječork w Rakecach

Pjatk, 17. meje, zetkaja so člonoj Hodžijskeje a Rakečanskeje Bjesady na mjeztym hižo tradicionalny zhromadny spěwny wječork na zahrodze při Rakečanskej farje. Započatk je w 17.00 hodź. Při hubjenym wjedrje wotměje so wječork w farskej bróžni. Wšitcy zajimcy a wězo tež hosćo, kotřiž njesu člonoj Bjesadow, su lubje wítani.

Günter Holder

Filmowy wječork w Budyšinje

Wutrobnje přeprosmy na filmowy wječork pjatk, 10. meje, w 19.00 hodź. na Mi-

chałsku faru w Budyšinje. Pokaza so film wo lońšim Serbskim cyrkwinskim dnju w Hodžiju a wo cyrkwinskim dnju lěta 2017 w Tšupcu. Zdobom dožiwiće tež impresije wo dworowym swjedženju we Wuježku a wo poslednimaj zeńdženjomaj Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Budestecach a Rakecach. Handrij Wirth

Rozžohnowanje superintendenta

Na swjedženskich kemšach njedzela, 19. meje, w 14.00 hodź. w Budyskej Pětrskaj cyrkwi rozžohnuje so superintendent Werner Waltsgott ze swjeho zastojnstwa. Město kwětkow a darow prosy wón wo kolektu za cyrkwisku hudźbu. Po kemšach su wšitcy přeprošeni na kofej a postrownu hodžinu do wosadneho domu, Při měščanskim nasypje 12.

Ekumeniski nyšpor „Swětło pozbudža“ w Michalskej cyrkwi

Na štyrceći ewangelskich a katolskich Serbow z Budyskich wosadow zhromadzi so njedzelu, 31. měrca, nawječor w Michalskej cyrkwi k serbskemu ekumeniskemu nyšporej, kotryž wotmě so we wobłuku wumělskeho projekta „Swětło pozbudža“. Tutón wot wumělca Ludgera Hinsy realizowany projekt wotměwa so w nošerstwje katolskeje a ewangelskeje Pětrскеje wosady wot 6. měrca hač do 9. junija z bohatym poskitkom zarjadowanjow na trinaće wšelakich městnach w Budyšinje.

Serbski nyšpor wuhotowaštaj zhromadnje tachantski farar Wito Sćapan a Serbski superintendent Jan Malink. Dekan Sćapan zhromadženych powita a přewza liturgiski džěl. Superintendent Malink měješe krótkte předowanje a přednjese lětstotki staru meditaciju wo křížu wot abta Ruperta z Deutza. Wosada čitaše hromadže z liturgom bibliskej tekstaj a spěwaše kěrluše – dwaj z Wosadnika a jedyn ze Spěwarskich. Bibliske čitanje měješe Stefan Cuška. Wo dostojne, wobsahej nyšpora cyle přiměrjene hudźbne wobrubjenje postaraštaj so Friedemann Böhme na piščelach a Thomas Siegmund na saksofonje. Wšitke słowne a hudźbne přinoški běchu na temu nyšpora, na kříž, wusměrjene. Zdobom mějachu zhromadzeni wulki čerwjeny kříž před wočemi, kiž nad wołarnišćom zlochka w powětrje so pohibuju swoju wokolinu reflektowaše, při čimž so na wobkuzlace wašnje běžnje swětło, barby a zwobraznjene

struktury měnjachu. W nutrnosći so wšě zmysly přitomych narěčachu a na kříž wusměrjachu. Po duch a dušu wobohačacej hodźince w serbskej ekumeniskej zhromadnosći móžachu so wšitcy posylnjeni do njedzelného wječora podač. **T.M.**

Wot Ludgera Hinsy stworjeny kříž we wołarnišću Budyskeje Michalskeje cyrkwe

Foto: Holger Hinz

Meditacija wo křížu

Česćimy kříž jako škit wěry, jako posyljenje nadźije, jako trón lubosće, jako znamjo smilnosće, jako dopokaz sobuželnosće, jako jězdźidlo hnady a jako chorhoj měra.

Česćimy kříž, kotryž zniči hordosć, stepta zawisć, poprawi winu, wuruna chłostanje.

Chrystusowy kříž je zachod do njebjes, kluč do raja, spad djabola, pozběhjenje čłowjeka, tróšt w našej jatbje, płačizna swobody.

Kříž wočakowachu patriarchojo a profeca jón připowědźichu, wón je dobyće kralow a nadawk měšnikow.

Kříž wobskorži tyranow, dobudže nad mócnymi, pozběhuje niskich a česći chudych.

Kříž je kónc čěmnoty, schadźenje swětla, pobiće smjerće, wón je lóžd žiwjenja a kralstwo wumóženja.

Štož za Boha zdokonjamy, štož docpějemy, čehož so nadźijamy, je plód kříža a jeho česćowanja.

Přez swój kříž čěhnje Chrystus wšitko za sobu.

Kříž je kralstwo Wótca, ceptar Syna a pječat Swjateho Ducha.

Kříž je swědčenje cyleje swjateje Trojicy.

Abt Rupert z Deutz (1075–1129)
z němčiny Jan Malink

Serbski oratorij w Drježdźanskej Křížnej cyrkwi

Chórowy koncert wosebiteho razu předstaji so njedzelu, 7. jutrownika, w Křížnej cyrkwi w Drježdźanach. Zwjazk serbskich spěwarskich towarstwow předstaji w kooperaciji ze Serbskim ludowym ansamblom duchowny oratorij „Israelowa zrudoba a tróšt“ Korle Awgusta Kocora. Spěwachu ludowej chóraj Meja z Radworja a Lipa z Pančic-Kukowa zhromadnje z chórom Serbskeho ludoweho ansambla z Budyšina. Solisća běchu Romy Petrick (sopran), Britta Schwarz (alt), Jens-Uwe Mürner (tenor) a prof. Matthias Henneberg (bas). Cyłkowny nawod měješe intendantka SLA Judith Kubicec. Kocor bě oratorij w lěće 1861 komponował, jako bě kantor w Ketlicach. Měrko Šofta pisa w programowym zešiwku, zo je tutón oratorij Kocorowe drje najnaročniše džěło. Nutrnje scěhowaše na 300 wopytarjow, přewažnje Serbow, koncert. Na kóncu mytowachu připošucharjo wuběrne předstajenje z dołho trajacym přikleskom. Serbski koncert w sławnej Křížnej cyrkwi, w kotrejž běchu so něhdy tež serbske kemše swjećili, bě rjane a pozbudžace dožiwjenje. **Měrcin Wirth**

Předstajenje oratorija „Israelowa zrudoba a tróšt“ Korle Awgusta Kocora w Drježdźanskej Křížnej cyrkwi

Foto: Hanka Šěnc

Farar Jan Langa – sobupřeložer serbskeje biblije

Před 350 lětami, 18. meje 1669, narodži so w Palowje pola Biskopic Jan Langa. Jeho wuznam za duchowne a kulturne wuwice Hornich Serbow leži w tym, zo je w lětach zhromadneho džěla z dalšimi serbskimi duchownymi bibliju do serbšćiny přeložił, kotraž 1728 w čišću wuńdže.

Jan Langa bě bratr mojeho pra-pra-pra-pra-pra-pradžděda Martina Langi. Jeho nan bě swobodny bur Tomaš Langa z Palowa, mać pochadžeše ze susodnych Wjelkowow. Jako swobodny bur njetrjebaše robočić a bě z tym hospodarsce tak sylny, zo zmóžni swojemu synej wyše kubtanje.

Jan wopyta hač do 1684 šulu w Biskopicach a hač do 1690 Wjerchowsku šulu St. Afra w Mišnje. Tehdy jemu 1689 nan zemrě. Najskerje přez to studij teologije hižo njebě dosć financiwnje zawěšćeny. Tehodla měješe poprawom na studij do Wittenberga hić, hdžež bě žiwjenje tuńše. Skónčnje pak so tola 1691 z 30 tolerjemi do dróšeho Lipska poda, hdžež wšak běchu jeho pjenjezy bórže přetrjebane. Zo by sej eksistencu zawěšćil, nadeńdže sej městno jako famulus. Słužeše wosebje pola bratrow von Ponickau, w Lipsku studowacych synow Palowskeje knježeje swójby, kiž jeho ze wšěm trěbnym podpěrowachu.

Po zakónčenju studija w lěće 1693 dyrbeješe Jan Langa wjacore lěta na farske zastojnstwo čakać. Najskerje je w tym času, kaž bě tehdy z wašnjom, jako wučer skutkował. 1696 nastupi swoje přenje farske městno w Budyšinku. Wot lěta 1704 bě farar w Smělněj a wot lěta 1710 w Minakale, hdžež 27. decembra 1727 w 59. lěće žiwjenja zemrě.

Swójba Jana Langi

Jan Langa bě trójce woženjeny. Jeho přenja mandželska bě Madlena Maršnerc z Hućiny, džowka tamnišeho knježeho šosarja. Po wjacorych zhromadnych lětach wona jemu w Minakale zemrě.

W lěće 1717 woženi so wón z Hanu Sofiju Leonardijec, džowku fararja z Delnjeho Wujězda. Wona zemrě 1722 abo 1723 po někak šěsć lětach mandželstwa.

1723 so Jan Langa třeci króc woženi, a to z Hanu Sofiju Heroldec, džowku serbskeho fararja z Delnjeje Łužicy.

Nažel nimaja na Minakałskej farje do lěta 1729 žane cyrkwinske knihi křćeńcow, wěrowanjow a smjerćow. Tehodla njeje móžno wšitke džěci fararja Langi zwěšćić. Znate je dohromady jednaće džěci.

Přez zmandželenje z farskimaj džowkomaj bě Jan Langa z wjele lužiskimi farskimi swójbami přiwuzny. Tež mjez jeho potomnikami bě tójšto fararjow abo mandželskich fararjow.

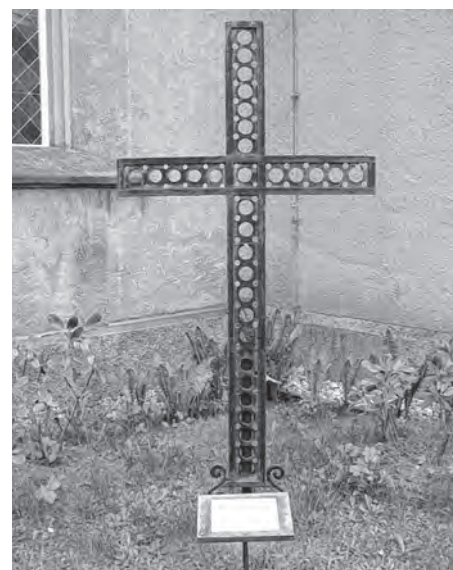
Syn Jan Balthasar bě farar w Rychwałdže, pozdžišo w Njeswačidle, hdžež hakle 39 lět stary zemrě.

Syn Jan Bjedrich bě farar w Rychwałdže, we Wósporku a w Bukecach. Wón woženi so z Hanu Susannu Běmarjec a sta so tak z přiwuznym Běmarjec-Frencelec farskeho rodu w Budestecach. Jedyn jeho syn bě duchowny w Njeswačidle, dalši w Hornim Wujězde.

Wo Langec farskej dynastiji wšak nje-móžemy rěć, přetož muska linija potomnikow Jana Langi so hižo z wnučkami skónči. Přez džowki a wnučki pak sta so Jan Langa z předchadnikom mnohich lužiskich fararjow. Tři džowki wudachu so na fararjow (Oswald, Lombardi, Langa-Wulki Parcow). Tři wnučki wudachu so na fararjow z wuznamnych serbskich farskich rodow (Radca, Šěrach, Benada).

Přeložk biblije

1706 bě Nowy zakon, kotryž bě farar Michał Frencl w Budestecach do serbšćiny přeložił, wušoł. Čišć zaplaćila bě wudowa krajneho bohota Hornjeje Łužicy Henrietta Catharina von Gersdorf. Po tym wšak steješe bórže prašenje za wudaćom

Wopomnišćo za Jana Langu při Minakałskej cyrkwi w lěće 2014. Před starym křižom z cyrkwineje wěže informuje tafla wo zaslužnym fararju.

cyteje serbskeje biblije. Hoberske džělo přeložka Stareho zakonja wzachu na so štyrjo fararjo: Jan Běmar z Budestec, Matej Jokiš z Hbjelska, Jan Langa z Minakala a Jan Wawer z Bukec.

W předślowje 1728 wušteje biblije steji, zo tući štyrjo přeložowarjo 14. apryla 1716 swoje džělo zahajichu a je 27. septembra 1727 zakónčichu. Skorža w předślowje tež na to, zo běchu zastojnskich bratrow podarmo wo podpěru prosyli. Štyrjo přeložowarjo sej wotřezki biblije mjez sobu rozděllichu a na 45 wjacednjowskich konwentach wot jednotliwcow spisane přeložki zhromadnje přehladachu a wašnje pisanja dalokož móžno připodobnichu. Při tym tež hižo předležace džělnje přeložki biblije kaž tež Nowy zakon Michała Frencla zapřijachu a rewidowachu.

Přeložowarske džělo bě 27. septembra 1727 zakónčene. Měsac pozdžišo, 27. oktobra, bě předślowo dopisane a dalšej měsacaj pozdžišo, 27. decembra, Jan Langa zemrě.

Dalše wozjewjenja

Wot Jana Langi su so hišće dalše spisy čišćeli. Tež jeho synaj staštaj so z přeložowarjomaj nabožinskeho pismowstwa. Jan Balthasar přeloži katechizm Jana Porsta do serbšćiny, kotryž so 1737 čišćeše a dalšej nakladaj dožiwi. Jan Bjedrich bě wobdžěleny na přeložku 1751 wušteje Lutheroweje postile.

Jan Langa a jeho potomnicy kaž tež mnozy dalši Serbja so woporliwje zasa džowachu za duchowne a kulturne wuwice serbskeho luda. Zawostajichu nam namrěwstwo, kotraž mamy tež my džensniši wužiwać a zachować.

Gerat Krawc
z němčiny T.M.

Informaciska tafla na wopomnišću Jana Langi w lěće 2014. Ju chcychu pozdžišo z rjeńšej narunać, štož pak so najskerje dotal njeje stało.

Foće: Trudla Malinkowa

Wuznamna studija wo serbskich ewangelskich duchownych

Stawiznar Friedrich Pollack kolektiwnu biografiju hornjoserbskich fararjow předpožičil

Wědomostny sobudźelač Serbskeho instituta Friedrich Pollack je napisał monografiju wo serbskich ewangelskich fararjach w Hornjej Łužicy wot časa reformacije hač do lěta 1815. Jedna so wo za wozjewjenje připrawjenu wersiju jeho disertacije. W centrumje rozjimanjow steja duchowni z 55 serbskich wosadow, kotrychž hłowne žiwjenske daty je z pomocu wulkeje datoweje banki zestajil, wuhódnočil a z wuslědkami druhich přepytowanjow přirunował. Nastala je takrjec kolektiwna biografija serbskich fararjow.

Awtor dóndže w knize k mnohim nowym dopóznacám, tak na přikład w prašenju za pochadom fararjow. Někak pola třeciny z nich bě hižo nan farar, štož je trochu niša kwota hač w tamnych kónčinach Němskeje. Pola každého šesteho pak džělaše swójba na někajke wašnje w ratarstwje, štož je po slědženjach Pollacka w Němskej wuwzačnje wysoki podźěl. W běhu přepytowanjow wěnuje so awtor mnohim dalšim temam, kaž na přikład wukubtanju fararjow, jich pytanju za swobodnym farskim městnom, jich řečnym znajomosćam a narodnemu skutkowanju abo jich towarstwam. Při tym njeopodawa awtor jenož suche statistiske daty, ale tež konkretne přikłady, kotrež činja knihu tež za lokalne stawizny z njeaparujomnej příručku. Wosobowu a městny register je při tym z wulkej pomocu, runje tak kaž nimoměry wobšěrny zapis žórłow a literatury, kotryž wopřija strony 325 do 388. Hižo jeniče tuta bi-

biografija, w kotrež njejsu jenož lužiske title zapisane, ale tež mnohe studije z europskeho konteksta, swědči wo šerokim slědžerskim wobzoru awtora.

Wobšěrnej stej tež wotrězkaj wo serbskimaj studentskimaj towarstwomaj w Lipsku a we Wittenbergu. Pola Lipšćanskeje Sorabije móžeše so awtor na wšelake dotalne studije zložowac, štož jemu dowoli so na diskusije wo profilu towarstwa wokoło jubilejnego lěta 1767 koncentrowac. W padže Serbskeho předarskeho kolegija we Wittenbergu poradži so jemu wuznamne wotkryće a wuhódnočenje dotal njeznatych žórłow, mjenujcy zapisow Wittenbergskeje kěbětarije. Na zakładze tutych rědkich cíščow a dalšich žórłow zestaji Pollack dotal najdospołnišu lisćinu sobustawow Wittenbergskeho serbskeho towarstwa, kotraž wopřija 107 wosobow.

Jako ekskurs je pomjenowany kapitl wo ewangelskej cyrkwi w Baltikumje. Podobnje kaž pola Serbow wjedžeše tež tam reformacija k založenju swójskeho pismowstwa za Litawčanow, Letow a Estow, a to podobnje kaž pola Serbow hustodosć we wubědžowanju mjez ewangelskimi a katolskimi.

W swojej studiji rozjima Pollack wažne prašenje, kak su so Serbj stali z modernym narodom. W tutym procese su ewangelscy fararjo Hornjeje Łužicy wuznamnje sobu skutkowali jako „sociokulturelna elita“. By derje było, hdyž bychy so jeho slědženjam přidali wotpowědne přepytowanja za serbske katolske duchownstwo a za

delnjoserbskich fararjow, dokelž by to hišće dokładniši dohlad do cyrkwinskeho podźěla na nastaću serbskeje literatury dowoliło, haj, samo na wutworjenju cyleje narodneje kultury. Pollackowa studija wotewri metodisce a wobsahowje nowy kapitl w slědženju wo kulturnych a cyrkwinskih stawiznach Serbow. **Jan Malink**

Friedrich Pollack, Kirche – Sprache – Nation. Eine Kollektivbiografie der sorbischen evangelischen Geistlichkeit in der frühneuzeitlichen Oberlausitz, Spisy Serbskeho instituta 65, 400 s., brošura, 978-3-7420-2503-6, 29,90 €

Frieda Guthowa z Klukša †

Ze serbskim požohnowanjom a z melodiju bywšeho Klukšanskeho kantora Güntera Schwarze „Knjezowy jandžel“ rozžohnowachmy so 5. apryla na Klukšanskim kěrchowje z Friedu Guthowej rodź. Jurkec.

Swoje žiwe dny bě wona wusko zwjazana z cyrkwu a Klukšanskej wosadu była. Wjele lět bě w cyrkwinskih předstejičerstwje, bydleše při samej cyrkwi a wobstaraje a pyšeše – tež z pomocu swójbných – z wulkej swěru lětdžesatki Boži dom, wosadnu žurlu a wšo dokoławokoło tak dołho, kaž to jeje mocy dowolichu. Na serbskich kemšach a cyrkwin-

Frieda Guthowa

Foto: private

skich dnjach bě pódlu, a tola radšo němsce řečeše. Serbscy wučerjo a referendarojo w Komorowje pola Klukša temu polěkowachu. Čitanje Pomhaj Bóh jej nuzu činješe. Roznošowaše jón pak swěru w Klukšu, dołhož so tu serbsce předowaše. Bě najstarša w Žónskej službje a lědma hdy pobračowaše. Wosebje rady spěwaše hač do wysokeje staroby w cyrkwinskih chórje pod nawodom Susanne Meier.

Frieda Guthowa narodži so 14. julija 1923 do serbskeje swójby w Jatřobju. Staršej, rybarski mišter Herman Jurk a Hana rodź. Šramic, měještaj džewjeć džěci, kiž

wšitcy serbsce řečachu. Jako młoda holca wjedžeše Frieda Jurkec domjacnosć na Poršiskej farje pola fararja Kurta Handrika hač do smjerće jeho němskeje mandželskeje, wot kotrejež wšelke nahlady přewza. Kónc wójny 1945 wozeni so z Kurtom Guthom. Swěru wobstaraje štyri džěci. Po smjerći wosadneho fararja Jana Křižana přistaji ju jeho naslědnik Awgust Meltka jako kěbětarku w Klukšu. Džělaše w mlokarni w Nowym Zdžarju a pozdžišo w nowej wodarni w Zdžeri. Připódla zběraše přinoški za zawěšćernju a wobdžělaše doma małe pólko.

Jeje pobožnosć bě wutrobita, sprawnu, aktiwnu a dobroćiwa. Bě rady mjez ludźmi a woni sej ju česćachu. Njehladaše ze swójeho bydlenja jenož na kěrchow, ale hladaše jón a wjele rowow wosadnych z wulkej lubosću. Měješe swójske žiwjenske nahlady, kiž někotři kritiske widžachu. Tola na jeje žiwjenju ležeše wulke žohnowanje. Bě za mnje luby napohlad, kak měrliva a rjana w kašču ležeše.

Njech wotpočuje w Božej ruce.

Pawoł Wirth

Paramenty a liturgiske sudobje ze serbskimi napisami

Na serbskich slědach po Budyskej Michalskej wosadze (5)

W léce 1619 založi město Budyšin Michalsku wosadu za ewangelskich Serbow wokolnych wsow. Hač do léta 1836 bě cyrkwinske žiwjenje w njej ryzy serbske, z teho časa je dwurěčne. Składnostnje létušeho 400lětneho wosadneho jubileja chcemy so rozhladować za serbskimi slědami w Michalskej cyrkwi a wosadze.

Paramenty z léta 1830

W léce 1830 wotměchu so po wšěch něm-skich krajach swjatočnosće składnostnje 300lětnje ročnicy Augsburskeje konfesi-je. Tež w Michalskej wosadze dnja 25. junija 1830 tutón jubilej woswjećichu. W předpolu běchu so štyri serbske žony ze Židowa a z města zjednočili, zo bychu pomhali při přihotach jubileja. Nazběrachu mjez Serbowkami města, Židowa a wosadnych wsow telko darow, zo móžachu po swjédženskich kemšach šulske džěci pohosćić, něšto jubilejnych pjenjz mjez nimi rozdžělic a wosadze pozawnu darić. Najwjětši dar pak běchu nowe paramenty za wołtar, klětku a dupu Michalskeje cyrkwy, kiž běchu štyri serbske mlode holcy z pisanymi kwětkowymi wěncami a serbskimi napisami wušiwali. Wołtarny parament mješe napis: „K Dopomnenju na ton czistaljetny Jubel-Swedzeń 1830.“ Na klětkowym paramencie steješe: „Wot Pscheczelnizow tu-teho Božeho Doma. Ton 25ty Juniuša, 1830.“ Na paramencie na dupje bě čitać: „Schtuž wjeri a chczeny budže, ton budže zbožny. Mark. 16, 16.“

Tute tři Michalske paramenty z léta 1830 su najstarše znate paramenty ze serbskimi napisami. Rěč a wobsah napisow běštej bjezdweľa z Michalskimaj duchownymaj wothosowanej. Farar bě tehdy Handrij Lubjenski a diakon Ernst Bohuwěr Jakub, kotraž wobaj zaslužbnje za Serbow skutkowaštaj. Lubjenski běše hižo wobdželeny na woswjećenju 200lětneho

Parament na dupu z léta 1852 je jenički ze wšěch serbskich paramentow Michalskeje wosady, kiž je so do džzensnišeho zdžerzał. Foto: Jan Malink

Wołtar w Michalskej cyrkwi ze serbskim paramentom z léta 1862

Repro: Jan Malink

wosadneho jubileja 1819, kotryž běchu z chorhojomaj a swjédženskeje pychu ze serbskimi napisami porjeřšili. Jakub sta so z jeho naslědnikom a da za swój zastojnski čas dalše serbske paramenty zhotowić.

Wołtarny parament z léta 1845

Ernst Bohuwěr Jakub bě wot léta 1832 do 1854 farar Michalskeje wosady. W tehdyšim času dósta cyrkej wjacore dary z wěnowanjom abo hronom w serbskej rěči. Wo nich džensa hišće wěmy, dokelž bě farar Jakub sam zjawnje wo nich rozprawjať. Tak čitamy w Tydžeńskej Nowinje z 22.4.1848: „A wot teho, štož [pačerske] džěci hromadže nadachu, móžeše so w léci 1845 nowy somočany přědk wołtarneje płachty kupić a z tym slěbornym napisom ‚K Česzi tsijeniczkeho Boha‘ we zlotym wěncu wušiwac dać.“

Winowa kana z léta 1846

Hody léta 1846 je Michalska cyrkej „wot jeneho křescijanskeho dobreho přěcela, kiž hewak za žaneho bohateho njeplaćić“, nowu cynowu kanu za Bože wotkazanje darjenu dóstała, wo čimž Tydžeńske Nowiny 23.1.1847 rozprawjachu. Do wěka kany běchu zagrawěrowane słowa: „Prawa Wjera lada Mjera; / Schtuž ma Krysta we tej Duschi, / Skhili k nemu swojej Wuschi.“ Słowa su wuwzate ze štučki kěrluša „O wy ludžo, wuknće swěru za Jezusom chodźić tu“. Mjeno darićela bě na dnje kany napisane, nam pak njeje znate, dokelž je so kana zhubiła.

Parament na dupu z léta 1852

W archiwje Michalskeje wosady chowa so jako žadnostka parament na dupu, zhotowjeny z fijałkojeho, mjeztym hižo chětro wusmahnjeneho somota. Wasomróžkaty płat je ze slěbornej trodlatej bortu wobrubjeny, srjedza su do njeho ze slěbornej nitku wušiwane palmowej hałzce a napiso: „S luboszje. / 1852.“

Najskeje darichu parament wosadni swojeje cyrkwi při składnosći 25lětneho wosadneho jubileja fararja Jakuba, kotryž so dnja 25. julija 1852 wulce swjěćeše. Wušiwanja a canka w slěbru pokazuja na slěborny jubilej. Snadž je so tehdy samo kompletne sadžba nowych paramentow tež za wołtar a klětku dariła, wšako Tydžeńske Nowiny 31.7.1852 rozprawjachu, zo „wšón Boži dom, wosebje pak wołtar, dupa, klětko, chor běchu wot wosadnych k tutemu swjédženju hač nanajrjeňšo wupyšene“.

Wołtarny parament z léta 1862

Po léce 1922 je nastalo foto, kiž pokaza Michalsku cyrkej w nowogotiskim wuhotowanju a z baroknym wołtarjom. Na wobrazu je spóznać wołtarny parament z wušiwanim napisom: „Wot / pačerskich / Džjeczi / 1862“. Za jeho nakup běchu potajkim konfirmandža lětnika 1862 pjenjezy skladowali. Michalskej duchownaj běštaj tehdy farar Korla Božidar Wjacka a diakon Jan Korla Mróz.

Škit cyrkwy nalěto 1945

Serbske paramenty abo znajmjeńša někotre z nich přetrachu čas nacionalsocializma a Druheje swětoweje wójny. Jako so w aprylu 1945 fronta bližeše, so tehdyši wosadny farar Rudolf Lange, prjedy hač so runja druhim na čekanje poda, na nje dopomni. Wo tym rozprawješe w swojej chronice pod 19. aprylom 1945: „Dann legten wir die sorbischen Paramente auf, damit slawische Menschen ihre Inschriften lesen könnten und die Einrichtung unverletzt ließen. In der Tat haben viele russische Soldaten in den Bänken geschlafen und nicht das Geringste beschädigt oder beschmutzt.“

Serbske paramenty běchu potajkim 1945 pomhali Michalsku cyrkej před wandalizmom wuchowac. Hač na parament na dupu z léta 1852 pak su džensa wšitke zhubjene. **Trudla Malinkowa**

Wosadne popołdnje w Bukecach

Na wosadne popołdnje 30. nalětnika bě Bukečanska wosada tež Serbow ze susodnych wosadow přeprósyla. Ličba 18 hosći, kiž móžeše sup. Malink witać, pak wočakowane wobdźělenje cyle njespjelni. Při rjanym nalětnim wjedrje najskeje někotrehožkuli džěto w zahrodce bóle wabješe.

Po witanju spěwašej so kěrlušej a scěhowaše bibliske rozpominanje, při čimž so superintendent na bibliski tekst Jan 12 wo wusywjje pšeńčneho zornjatka zložil. Prjedy hač so tykanc nošeše a kofej naliwasě, steješe předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Mato Krygár z Wuježka w srjedzišću. Knjeni Ruta Hornowa wuprajil jemu w mjenje Bukečanskich Serbow gratulaciju k 50. narodninam a džak za wšu jeho prócu wo serbske naležnosće w blišej wokolinje. „Doma, doma ředno jo“ zaspěwachu jemu přítomni jako narodnin-

sku štučku, wšako steješe jeho kolebka w Delnjeje Łužicy.

Po kofej wítachu přítomni Trudlu Malinkowu, kiž běchu prosyli wo dožiwnjach na jeje lońšej jězbje na slědach serbskich wupućowarjow po Awstralskej přednošowac. Na nazorne a zajimawe wašnje zhonichu přítomni wo dórice wupućowarjow, z kotrychž wjele z Bukečanskeje wokoliny pochadžeše, a wo žiwjenju jich potomnikow džensa. Wuwjedženja sprosředkowachu začišć dokladneho přihotowanja přednošowarki na tutu jězbu na zakładze jeje dotalnych slědženjow. Z někotreježkuli zajimawostku móžeše wona tuž připosłucharjow překwapić. Z přikleskom so jej přítomni wutrobnje za jeje rozprawu džakowachu.

Po zakónčacych słowach a požohnowanju podachu so wšitcy wjele na dompuć. **Arnd Zoba**

Z předsydstwa SET

Srjedu, 10. haperleje, schadźowachu so člonoj předsydstwa SET w Serbskim domje w Budyšinje. Wosebje džěše wo přihoty za lětuši cyrkwinski džěń, kiž wotměje so 15. a 16. junija w Michałskej wosadze w Budyšinje. Na sobotnišim zarjadowanju budže sakskej krajiny biskop dr. Carsten Rentzing přednošowac. „Lud a domizna w swětle biblije“ budže jeho tema. Runočasnje poskići so zabawa za džěć, tak zo móžeja starši na přednošk biskopa sluchać. Nadžijamy so na bohate wobdźělenje wosadnych. Za zastaranje sobotu a nje-dželu so hišće pomocnicy pytaja. Štóż by tutu službu wukonjał, njeh so prošu pola Měrcina Wirtha přizjewi. **Měrcin Wirth**

Přewodnik po wopomnišćach

Akcija za čisty wobswět w Rakecach

Čłowjek ma so za krónu stwórby. Hač to woprawdže trjechi, njemóžu rjec. Ale na kóždy pad je wón džěl Božej stwórby. A čłowjek wužiwa wobswět a swoje kmanosće, zo by swoje žiwjenje džěń a bóle polěpšil. W běhu lětotkow stwori so wjele nastrojow a nowych maćiznow, kotrež nam pomohaja, sej wšědny džěń lóšo a spodobnišo zarjadować. Bjez mnohich maćiznow, kotrež w přirodze normalnje njenamakamy, njemóžemy džensa wjac žiwi być. Papjera, škleńca, plastika a gumij slujeja k našemu žiwjenju – ale nic do přirody. Bohužel to mnohim ludžom njeje přeco wědomo. A tak widžiš, wosebje podłu dróhow a pućow, w přirodze wjele wěcow, kotrež su ludžo přijomnosće dla cyle jednorje přečćisnyli. Wosebje w nalěcu, hdyž trawa hišće njerosće a kerki hišće žane lišće nimaja, so tute wotpadki potom derje widžeć. Znajmjeńša kazy napohlad wjeselo na nalětnim wuchodźowanju.

Tež Minakałskim wosadnym je so tak šło. Tehodla so rozsudžichu, zhromadnje njerjad zběrać a jón wotstronić. Wosadny farar Hirsch namjetowaše tež druhim wosadam w susodstwjje wotpowědne akcije přewjesć. Rady podpěrašej Rakečanska wosada a Pawołska šula tutón namjet. Tak zetka so sobotu, 6. apryla, nimalo połsta wučerjow, šulerjow a wosadnych při Pawołskej šuli. W běhu dopołdnja nazběrachu w Rakecach a we wokolinje wjele njerjada a pjelnjachu z nim tójšto wotpadkowych měchow. Tež w druhich wjeskach gmejny, na přikład w Kamjenej, zběrachu dobrowólnicy w samsnym času wotpadki.

Přemyslo, moderne ratarstwo a wobchad počezuja naš wobswět wěsće wjele wjac hač tute wotpadki, kotrež buchu 6. apryla wotstronjene. Přiwšěm běše akcija mały přinošk za rjany a čisty wobswět.

Günter Holder

Nawoda Rakečanskeje Pawołskej šule Markus Henninger rozkládže wobdźělnikam akcije nadawki.

Foto: Feliks Haza

Trudla Malinkowa, Serbske pomniki. Přewodnik po serbskich wopomnišćach, 218 s., barbne foto, kruta wjazba, ISBN 978-3-7420-2430-5, 19,90 €

Tradicija postajenja pomnikow a připrawjenja pomjatnych tafłow za zaslužbne wosobiny a jich skutkowanje na dobro Serbow abo jako spominanje na wuznamne podawki w serbskich stawiznach saha wróćo do 19. lětotka. W lěće 1867 postaji so přeni pomnik za Jana Michała Budarja w Budestecach. Džensa je jich wjac hač 200 wopomnišćow – w Hornjej a Delnjeje Łužicy, ale tež za jeje mjezami w Němskej a we wukraju.

Za předležacy přewodnik zezběra Trudla Malinkowa tójšto informacijow kołowokoło serbskich pomnikow, tafłow a bustow. Awtorka wěnuje so stawiznam a wuhotowanju kóždneho wopomnišća, předstaji skrótku počesćenu wosobu resp. poda informacije k podawkej, na kotrež wopomnišćo dopomina. Tež na dalše wosebitosće ze serbskim pozadkom w blišej wokolinje jednotliwego pomnika so skedźbni. Z mnoho wobrazami wuhotowana je kniha informatiwny přewodnik za wšitkich, kotřiž so za serbske stawizny zajimuja abo po jich slědach pućuja. Knižna premjera budže štwórtk, 23. meje, w 19.30 hodź. w Smole-rjec kniharni. **LND**

Powěšće

Jutrowničku rano wotmě so na Dejkec/Pawlikec statoku we Wuježku pod Čornobohom znowa dwurěčna nutrnosć z jutrownym spěwanjom. Mjez nimale štyrceci wobdželnikami bě tež žona w serbskej drasće ewangeliskich Serbowkow Budyskeho kraja. Wjace wo nutrnosći rozprawjamy w přichodnym čísle Pomhaj Bóh. Foto: Tereza Krygarjec

Slepo. Po dźewjeć lětach skutkowanja w Slepjanskej kónčinje rozžohnowachu na Božej službje 24. měrca dušepastyrku Antje Schröcke z jeje zastojnstwa. Rozžohnowanskim kemšam w Slepjanskej cyrkwi přizamkny so postrowna hodžina na žurli Serbskeho kulturneho centru. Antje Schröcke bě w Slepom jako poradźowarka za wot bruniceweje jamy potrjechenych skutkowała. Wot meje nastupi nowe zastojnstwo jako dušepastyrka w Choćebuskim jastwje.

Praha. W Serbskim seminarje w Praze přednosaše 26. měrca Trudla Malinkowa člonam Towarstwa přecelow Serbow wo Serbach w Awstralskej. Při tym předstaji serbske slědy, kiž su do dźensnišeho za wupućowanymi Serbami zwostali, kaž tež prócowanja tamnišuju serbskeju towarstwow wo zachowanje serbskeho namrěwstwa w Awstralskej.

Pomhaj Bóh
časopis ewangeliskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangeliske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Janšojce. Na serbsko-němskich kemšach njedzeli, 31. měrca, předstaji so dr. Hartmut Leipner jako serbski lektor. Na piščelach hraješe dr. Matthias Blume, spěwaše projektowy chór „Tyca“ pod nawodom Almut Budyšynojc z Bórkowow a z hudźbnym přewodom Gregora Kliema. Runočasnje měješe Stefanie Krawcojc kemše za dźěći. Po Božej službje běchu wšitycy na kofej a zhromadne spěwanje přeprošeni. Jako wosebiteju hosćow móžachu witać mandželskeju Sandru a Raymonda Matthijetz, potomnikow serbskich wupućowarjow z Texasa, kotraž w dojutrownym času někotre tydženje we Łužicy přebywaštaj.

Rakecy. Na njedzeli Palmarum so w Rakecach hižo někotre lěta kemše ze serbskim podžělom swjeća. Tak zasłyša syła wopytowarjow witanje a ewangelij w serbskej rěči a móžeše kěrlušej serbsce sobu spěwać. Podobnje kemšam běchu tež dźěćace kemše dwurěčne. Z wašnjom je, zo dźěći Palmarum serbske jutrowne jejka wóskuja. Andrea Langnerowa je tole z wjele prócu za wjace hač 20 dźěći přihotowała. Jeje dźowka Hilžbjeta je dźěćace kemše ze serbskej modlitwu zahajiła, na což dźěći při wóskowanju na serbske dźěćace spěwy sluchachu.

Zbožopřeća

Dnja 18. meje woswjeći knjez **Jurij Pěčka** w Konjecach pola Kumšic swoje 90. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W měrcu je so darilo za Serbske ewangeliske towarstwo 150 eurow a za Pomhaj Bóh 22 eurow a dwójce 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 150 lětami, 13. meje 1869, zemrě wučer a kantor **Křesćan Kulman** w Delnim Wujězdze. Narodženy 1805 do serbskeje burskeje swójby w Małej Nydeji, bě so na wustawje w Delnim Wujězdze wukubtał na wučerja. Sydom lět wučerješe najprjedy w Lipinach, holandskej wsy we Łazowskej wosadze. Wot 1831 hač do swojeje smjerće bě nimale štyri lětdžesatki cyrkwinski wučer a kantor w Delnim Wujězdze. Wottud haješe wuske zwiski do susodneho Łaza, hdžež bě wot 1835 Handrij Zejler z fararjom. Jako Zejler serbske nowinarstwo załoži, słušeše Kulman do prawidlownych awtorow, kiž jeho z nastawkami, powědančkami a basnjemi podpěrowachu. Za lud wuda na dwaceći serbskich knižkow, mjez nimi wjacore wo žiwjenju a skutkowanju wuznamnych wosobinow kaž Jana Husa, Jana Gutenberga a Gustawa Adolfa. Za šulsku potrebu spisa – zdžela hromadze ze Zejlerjom – serbske wučbnicy, za młodžinu

přełoži znateho „Robinsona“ do serbsčiny. 15 wučerjow a šěsć fararjow, mjez nimi tež Zejler, přewodzeše zaslužbneho kantora k poslednjemu wotpočinkej. Z jeho naslědnikom jako Delnjowujězdžanski kantor sta so jeho syn Emil Kulman, kotryž bě dotal wučer w Džewinje byl.

T.M.

Přeprošujemy

05.05. Misericordias Domini

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

16.05. štwórtk

18.30 Bjesada w Bukecach na farje

17.05. pjatk

17.00 spěwny wječork Rakečanskeje Bjesady na farskej zahrodze

19.05. Kantate

08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)

10.00 dwójorěčna ekumeniska namša w Lubinje k drastowowemu swěženju

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

26.05. Rogate

14.00 wosadne popołdne w Slepom (fararka Malinkowa)

30.05. Bože spěće

09.30 dwurěčne kemše w Malešecach (sup. Malink, farar Ramsch)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

W juniju wusyla so ewangeliske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

02.06. Exaudi

10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)

09.30 dwurěčne kemše na Šusterec statoku w Trjebjinje (fararka Malinkowa)